

v l a d i m i r

**NOČNE
REČI**

t a b a š e v i ć ?

■ Laguna ■

Copyright © 2023, Vladimir Tabašević
Copyright © ovog izdanja 2023, LAGUNA

*Jednom životu ljudske životinje koja ništa vlastito nije osećala u razmišljanju o svom imenu: **Fernando Pessoa** i jednom vojnom pilotu, smrtno alergičnom na ujed pčele, koji je na svoju žalost bio penzionisan kada je sebi za života kao pilot bio najviše potreban: u dane NATO bombardovanja.*

Prestanite da živite i čitajte.

Pesoa

Sve iz najčistije ljubavi!

A uvek kada mi – ljudske životinje iz predgrađa – stupamo u nekakve odnose, desi se haos.

Ili se bolesno zaljubimo, ili se poubijamo, ili i jedno i drugo, ili prijateljujemo toliko da se okumimo u jedan čas, da bi smo se smrtno posvađali u drugi, krštenu decu zaboravljali, onu u koju smo se juče kleli, nimalo prijateljski namigivali ženama svojih bližnjih, predstavljajući to kao brižnost, smišljali biznis-planove, pa se opijali, da proslavimo što pre ono što se nikad neće desiti onako kako je dogovoreno, ili se neće desiti uopšte.

Noćimo zajedno u nekoj opasnosti, ali i jedni drugima smo najveća opasnost često. Zajedno jedemo džak soli, zajedno idemo u uspešne i neuspešne pljačke, obećavamo kule i gradove, dajemo zavete, bratimimo se, tetoviramo iste tetovaže, da bismo na sve to jednog dana, bez posebnog razloga, zaboravili, i svako sećanje na te svoje zanose smatrali uvredom i pogrešnom procenom. Pa nekog drugog dana, opet, takođe bez posebnog razloga, iznova verovali u sve, u iste priče, u neke nove nas. Poleti naši, iz srca, ali često van mete. Ipak, može se reći da smo dobri ljudi. Ali ne preterujemo ni s tim. Međusobno se i ne volimo toliko, ali ako bi nas neko napao – dali bismo svoj maksimum. A to znači – život za nekog iz naše ekipe. I tačka. Uglavnom i maštamo o tome da neko krene na nas. To nas zbližava. Dobar deo mladosti provodimo u zanosima da svoj život položimo za nešto. Nije da nam se ne živi – nego nam se upravo tako živi, sa tom rešenošću. Drugačije ljubavi su izmišljotina. Onda i to prođe. Takva ratobornost i spremnost. Ali odrasli smo tako da neprestano zamišljamo špic brade svog neprijatelja pred sobom, špic koji treba pogoditi iz prve – bam. Uvek u telu imamo neku kombinaciju udaraca, svoju omiljenu. Tako

i koračamo ulicama. Visimo na šipkama naših predgrađa, navežbavamo svoja tela. Zgibovi. Psi i zgibovi. Pitbulovi i hladne šipke. Čuvamo druge ljude, ili na vratima klubova sedimo noću, radimo po aerodromima, po kockarnicama. Prodajemo drogu. Neki od nas odu u *Legiju stranaca*, drugi zauvek čekaju pravu priliku za nešto, neki odu *preko*, drugi se odaju alkoholu uz koji neprestano mogu da se nadaju. A nada je još samo jedno naše uporno zlo na koje smo primorani. Do jednog trenutka, nadamo se lepšoj budućnosti, od drugog – počnemo da se nadamo boljoj prošlosti. Udešavamo. Razdešavamo. Ništa se ne menja. Volja nas napušta i vraća se, sve u jednoj sekundi. Kao da smo ulovljeni, tako živimo, kao da se riba ponada da je spala udica. Pa osetiš da te nešto ipak vuče nazad. Živimo baš kao što živi stvor u ribnjaku. Odavde nemamo gde nego tamo gde će nas jesti ustima na koja ne izlaze nikakva predanja, već samo mrak. Veseli teturamo po ulicama tražeći ono što nikad nismo imali kao da je tek izgubljeno. Tu je, tu je, još malo. I nikako. Automobili nas zaobilaze. Neko takve među nama i opsuje, ali retko. Nasmejemo se samo, ali dosta kasnije. Sporo doživljavamo svet, još sporije stupamo u njega. Tu je uvek i neki pas lualica, džumika, koji sledi takva omamljena, spora tela. Laje na druge ljude koji imaju drugi tempo. On je naš satelit. Ovde niko ne gleda u nebo. A drugi ljudi nas se gnušaju, i vole nas, u isti mah. Iz nekog sujeverja sve: i ljubav i gnušanje. Obično se ti alkoholičarski tandemi međusobno toliko istroše u prepričavanju istih priča, da na kraju ćutke sede, i podnose život, kao da im se i nije desio. Sede na stepenicama, na gajbi, na automobilu. Mrak, dan, kiša, sunce: za života sede već kao nečija uspomena. Po leđima im se hvata mahovina neke prošlosti koja narasta sa svih strana, i tako godinama unazad. Niko im ne prilazi. Ne

razmenjuju reči ni međusobno, jer više ni sami ne veruju u moć reči. Umiru tiho, bez velikih oprastanja. A još sinoć su sporo išli po svoja piva i taj hod osećali kao znak uzajamne naklonosti. I nisu se probudili više. Kao da su to samo i hteli oduvek. Mokra smrtovnica na autobuskoj stanici osvane za vikend. Zalepila ju je žena što ima ranu na nozi, za koju zna da je od povišenog šećera. Ipak, nosi oblogu, znajući da je uzalud. Najbolji pajtos prolije malo piva, naveče, za laku zemlju svog druga. Po zemlji peni još jedna priča o takvoj sudbini koja je obećavala mnogo. Toliko kao da još obećava. Sve će proći, iako nikad ništa i nije počelo. Ili je, kako je jedan govorio, *počelo, al' uskurac*. Živelo se tako da se nije žalilo zbog prolaznosti, jer se možda nije imalo žaliti za čim. Za taj vikend ponese prijatelj kovčeg u kojem je njegov drug-saborac protiv besmisla, i oseti da je sanduk previše lak, i to ga uplaši, i tad počne da ga steže njegova kravata koju jedva čeka da odbaci, zauvek, čim spusti druga u grob. Kaže svojoj ženi da njega u smrt ne šalje sa tom omčom oko vrata. Podrazumeva se da će on prvi *baciti kašiku*. Tako žive oduvek: spremni da muž umre prvi. Iovako nikad i nije nosio tu kravatu. Iovako je nikad nije nosio za priliku za koju ju je namenio, tada kada je pazario tu prokletu kravatu, jezik nekog tuđeg života i znak vlastite propasti. Iovako je kupio kravatu samo jer se tada osećao lepo, a ne jer je imao neku stvarnu namenu za nju. A kad su spuštali kovčeg u raku, zasmrdelo je na alkohol. U obližnjoj kladionici naveče bude dreka na ruletu. Neko je ujeo nekoga za uvo. Smeju se svi. Razulareni, najbolji prijatelji, omladina čiji očevi svu snagu troše na to da sebe uteše pod stare dane. Poslednjih dvadeset godina. Trideset. Omladina koja igra na *orfu*. Na sitno. Na krupno. Uložimo sve. Jebeš pare. Treba nam para i zato ih i preziremo. Suprotstavljamo se ucenjivačkoj moći novca u

našim životima. Tu, među njima, među nekad najšarmantnijim i najsebičnijim skotovima na planeti Zemlji, desili smo se i mi. Svako od nas na svoj način lud i posvećen nečemu. Svako od nas na svoj način rešen da izađemo iz mraka i da se sutra vratimo kao pobednici. Pobeđićemo ili nećemo, to je užas naših vrлина: možemo sve i ništa. Pucali bismo rado i lako. Jer šta drugo?

Na rubu grada i smisla, bez svog vremena, oko pogašenih fabrika, u nelegalnim zgradama, bez grejanja, bez reči, gde svako želi da bude svoj gazda, iako smo jedino mi ti koji trpimo gazdovanja, ali ne i zauvek, govorimo sebi, ne i zauvek!, ovde gde nema pravde, na jedinom mestu na kugli zemaljskoj gde se niko ne uzda u pravdu; tu, u Srbiji, u kojoj se odavno svi voze metroom koji ne postoji, i iz kog ne postoji izlaz, *gde dani više nisu dani*; malo se samosažaljevamo, pa smo, sutradan, opet spremni za jednu te istu svakodnevicu, za ovo uporno istrajavanje u životu na koje smo navikli. Istrajavanje koje niko ne bi izdržao osim nas koji nemamo ni reči za takav život, samo krike i uzdahe. Tu gde smo u dilemi da li je lakša robija ili ovakav život, pa, na kraju, ništa mi ne odlučimo, već neki nasumični sticaj prilika. Nemamo novca, a nekad obezvređujemo novac koji skupimo, pa kad imamo para, sve sprcamo odmah, jer tad bar želimo da živimo, bar jednom i bar na trenutak, kao što mislimo da žive neki drugi ljudi. Naivno zamišljamo tuđe sreće kao da nas se tiču. Radimo na aerodromima ali nikuda ne letimo, sviramo gitare koje niko ne sluša, pišemo pesme koje niko ne razume, iznuđeni, prosuti, ničiji, optuženi da smo nacoši, da samo ženomrsci, da smo žgadija, skotovi, optuženi da smo fašisti, da smo razbojnici, da smo ološ koja ne zna za „prave vrednosti“, tu izmišljotinu koja je stavljena zavrat samo nama. Oklevetani. Ovde vladaju tuđe reči. Mi

nemamo pravo na svoje reči. Daj šta daš. Fašista? Može. To smo. Samo da nas primetite i samo da nas se plašite. Nas se treba plašiti. Važno je plašiti nas se. Makar to. Prinuđeni na uspeh koji ne možemo postići, budimo se i drkamo bezna-
dežno, zatvaramo se u male toalete i tamo nalazimo na tre-
nutak mir: kada miriše memla, vlaga i čuje se bat nečije
majke koja čisti hodnike. Ako drkamo u javnoj ustanovi. Ali
i naš dom je javna ustanova, oduvek. Danemo dušom – ni-
kad, tačno. Ponavljamo stihove *Ludih Srba*, one u kojima
kažu da nemamo snove jer nismo ni spavali. A svaku vatru
koju raspirimo međusobno, sami ugasimo, jer ne želimo da
razočaramo. A tu je čitav jedan svet koji se gasi, i mi u njemu.
Sve odumire. Roditelji nas ne vole. Očeve smo izdali, maj-
kama smo pljunuli u dlan. Samo mi pod kapom neba razo-
čaravamo. Ali, uglavnom, nemamo porodice, nedostaju nam
ili otac, ili majka, oduvek. Koliko god da nas je u društvu,
uvek imamo ukupno jednog roditelja: samo majku. I držimo
se zajedno, nitima da nekog ubijemo ili da mu poklonimo
život. Nekad ne smemo to, nekad silno želimo. Nekad ubi-
jemo iz straha. U zatvorima čitamo Sveto pismo, tamo ima-
mo bar neku disciplinu, imamo ručak, doručak, večeru,
ručak, doručak, večeru, sklek i pisma. Nadamo se preobra-
ženjima za koja nemamo snage. Nada je najveće zlo. Mno-
gima zatvor prija. Verujemo u Boga, koji ne postoji za nas.
Još uvek. Hoćemo da se promenimo i nećemo da se menja-
mo. Ništa ne zavisi od nas. Nikog ne interesujemo. Uvek
smo osumnjičeni. Kod policije, kod centra za socijalni rad.
Svi nam gledaju najpre u nokte, u držanje, očekuju da za-
mucnemo, kako bi bili u pravu sa svojim verovanjima da
smo ološ. Policija kad nas privede, gnječi nas laktom i od
srca. Pitaju nas čiji smo sinovi samo zato što nismo ničiji
sinovi. Znaju da smo ničiji sinovi. Da smo samohrani. Kada

kažemo da nemamo oca, sažale se, ali ne previše i ne zadugo. I tada bude lažna samilost. Odmah počne da udara policajac: kost na meso, jer se uplašio misli koja mu je pala na pamet: da je lažni samilosnik. Udara kako bi pobegao od nje. Raduju se kad vaspitavaju pesnicama, srca im divljaju srećom. Svakome treba samo dobar povod da nekoga polupa kao lampu. Traže taj povod, i nađu ga. Predano traže, da izbace sve iz sebe pod krinkom pravde. To u nama rađa bes. Nada postoji kao poslednji pouzdan znak našeg prokletstva. Najbolji među nama su oni koji su na vreme odustali od bilo kakvih nadanja. Svi smo mogući slikari, pisci, umetnici svoje vrste, ali niko nas ne vidi kao takve, svi nam staju za vrat, čizmom ili pesnicom, jer samo tako se biva čovek, samo ako nekome uskratiš pravo da bude čovek, bez mogućnosti da te uveri u suprotno. Mi oduvek moramo da uveravamo u svoju ljudsku prirodu, očeve, majke, profesore, rodbinu, najbliže. Niko ne veruje da nismo krivi za nešto, i tako počnemo i da koračamo ulicom ubrzo. I sami prestanemo da verujemo da nismo krivi. Lakše je, i ne interesuje nas da dokazujemo. Krivi smo i dužni. Ipak, u mržnji prema sebi, koja traje zauvek, nadamo se da će neko razumeti da nismo zaista krivci. Posle nekog vremena, ćutke samo, igramo najbolje s kartama koje su nam pripale. Kad izgubimo, razbijemo čašu. Eksiramo pića. Svako kao da je poslednje. Još jedno, i još jedno. Nekad se zagrlimo, kažemo da smo braća jedni drugima, kažemo da smo zajedno u ovome, a opet sami, svako od nas ponaosob, kad ostanemo, naslonimo se na hladne zidove, i stisnemo zube. Niko od nas ne plače. Svi plačemo tajno kao da se to nikome ne dešava. Plačemo sebi iza leđa. Niko ne govori da je ikada plakao. Pa nas slomi sve. Svi znamo da svi plačemo tajno, ali nikada to ne izgovaramo. To su naše male tajne kornjače, rodoljublja, pesme i ništa.

Moramo da se nadrogiramo i napijemo da bismo smeli da kažemo da je teško, a družimo se samo da bismo opstali i nekad rekli jedni drugima sve. Družimo se jer je teško. Ne želimo da se razumemo u politiku, ne jer smo idioti, nego jer znamo da nikome naše reči ne znače ništa. Zovu nas za dve hiljade dinara da damo svoj glas. Dajemo svoj glas. Svakako živimo iz dana u dan. Nemamo luksuz planiranja. Ne odlučujemo o svojoj budućnosti ni najmanje. Prokockamo te dve hiljade. Nema tog jezika kojim možemo da ovladamo da bi neko poverovao da smo ljudska bića. Dok služi zdravlje, trošimo ga na svoja ludila i na gazdine hireve. Počnu da bole noge, kukovi. Pijemo lekove protiv kiseline, za pritisak, protiv strahova, da lakše spavamo, pijemo lekove da prođe dejstvo kokaina, uzimamo kokain da prođe dejstvo života, namerno što skuplji, izmislimo način da vratimo novac, važno je da zajedno izmišljamo načine za bilo šta. Idemo da navijamo za fudbalske klubove kao klinci, vraćamo se ostareli sa utakmica, zanosimo se da ćemo zaraditi novac, odustajemo od zarađivanja novca. Nosimo gips stalno. Neko od nas uvek nosi gips. Tada je ponosan na sebe silno. Dok majke rade u pekarama, mi za noć sjebemo čitavu njihovu platu na ruletu. Sutra se jedemo iznutra, zbog toga, pa navalimo na prokletu tunjevinu opet. Uradimo zgibove. Imamo psa. Zažalimo se nad psom kom nedostajemo. Nemamo psa. Spavamo u autobusima da bismo odmorni stigli tamo gde ne želimo da budemo. Čašćavamo svakoga. Svađamo se sa kondukterima koji ne razumeju da su i oni kao i mi. Očevi rade kao obezbeđenja na vratima butika, danima stoje tamo, motre da li neko krade luksuzne stvari da bi ih preprodao ili obukao za svadbu. Na svadbama pucamo, grlimo se, tučemo se međusobno, šmrčemo u ve-ceima, izudarana, loša *bela*. Onda dođe obezbeđenje koje

isto tako jedva čeka nekome da zada par udaraca, sve zbog viših razloga, naravno. Sve zbog zakona. Zakona koji najmanje nama ide naruku. Naš otac brani tog nekog koji je krao, ali i ovi što ga tuku su od istog soja. Zakon ide svakome drugom naruku osim onima koji neposredno svojim telima i udarcima sprovode pisana njegova slova, sprovode nad onima koji su ga prekršili. Krivi smo i leđa nas bole. Zbog muzike, zbog patika, zbog načina na koji hodamo i načina na koji mislimo – krivi smo. Krivi i dužni. Zbog tetovaža. Krivi smo jer smo jači. Krivi jer smo slabiji. Krivi jer pomišljamo da možemo da ne budemo samo šljam, krivi jer smo samo šljam. Kod nastavnika, nismo bili dovoljno inteligentni, kod devojaka, nismo bili dovoljno sposobni, kod roditelja, nismo bili dovoljno odani njihovoj ljubavi koje nije bilo jer je tada bilo važnije da bude hleba nego ljubavi. Ali i hleb je ljubav, i to znamo, samo što niko ne zna, otkako postojimo, da znamo sve, šta jeste i šta nije, ono što jeste i ono što nije. Odrasli smo uz nasilje. Nasilje jačih nad slabijima, slabijih nad samima sobom, slabijih nad jačima. Nema pravila. Neprestano ništa ne važi, a mi želimo da se probudimo jedan dan i da makar nešto, napokon, bude onako kako smo zamislili. Moramo biti lojalni drugovi, moramo biti odani sinovi, moramo biti spremni da poginemo za otadžbinu, koja ne postoji, moramo biti patriote u vreme kad zemljom vlada užas politikantstva i profitiranja, i kada je jedina moguća mašta: uspešna obmana naroda, moramo da se trudimo, kod gazda koji su tatini sinovi, naslednici miliona, koji nas uče lekcijama koje sami nikada nisu razumeli: šta znači *cimati se*, šta znači trpeti, šta znači smisliti, pametno, kako napraviti famozne pare. Moramo da pogne-
mo glave kad slušamo nadređene, i kad im služimo za to da sami sebe uvere u neistine koje svi moramo naglas da

izgovaramo kao svoja vlastita ubeđenja: *trudom do uspeha*. Zimi vozimo skutere kao dostavljači pice, mrznu nam muda, propadaju bubrezi, pišamo na svakih deset minuta, padamo sa tih skutera čije štete moramo da platimo od svojih mizer-nih plata. Cakli se beton. Poledilo je. Vozimo oprezno, ali ne zavisi od nas. Ruke trnu. Koža na obrazima puca. Naša *zanimljiva geografija*. Vozimo taksije. Volimo žene čiji ro-ditelji imaju više novca od naših roditelja jer roditelje i ne-mamo, tada i sami verujemo da je sve što radimo – iskreno. Topao stan vredi, pogačice vrede. One pogačice punjene sirom i slaninom. Sve to vredi ljubavi. Na vratima gde do-stavimo hranu jebu se naši vršnjaci, duvaju, piju, devojke, polugole, otvaraju vrata i namerno nas draže butinama, matorci, ogrezli, odvratni, programeri ili neki drugi kurci, namerno predugo čekaju kusura od deset dinara. Namerno im vratimo više, i mi smo ti koji kažemo: *u redu je*. Mi koji nemamo ništa, možemo da budemo i džekovi, i šmekeri, i galantni, samo ako nam neko učini nepravdu, u inat posta-jemo i zlotvori i gospoda, i mangupi i loši pesnici. Danju smo strpljivi, noću smo plahoviti, noću smo strpljivi jer se noći pretvaraju u dane nama naočigled. Svićemo zajedno sa zorama u kojima smo veštački bliski. Mi čekamo zore, bud-ni, jer nam je svejedno da li spavamo ili se odmaramo. Dani nastaju zbog naših neumornih očiju. Sunce izlazi na naše oči. Uspavamo se da bismo živeli normalan život. Grabimo za normalnim životima na sve načine. Niko nas takve ne prihvata jer niko ne voli borce, u svetu u kojem se nepresta-no laže o trudu, iz usta onih koji nikakav trud nisu uložili. Shvatili smo da se ceni samo to kad, neozleđen, doneseš lažni trofej. Niko ne voli ranjenog borca. Niko ne voli da vidi tragove borbe: očelavelost ili tikove. Niko ne voli našu kožu, ruke, prste. Izraz lica na kom se vidi da se zaista boriš.

Strah. U svetu sazdanom po meri filmskih zabluda, neprestano se traži nekakav netaknut heroj. Nekakav genije, koji lakoćom svog talenta uspeva da, kao iz šale, reši sve nevolje. U to su nas ubedili. A nema ga. Mit je. Nemoguće je izaći odavde. Nemoguće je ostati ovde. Nemoguće je da smo ničiji. To živimo. Telima, krvlju, kašljanjima. To živimo kad radimo zgibove, to živimo kad se tučemo po kafanama, to živimo kad, sami, stanemo nasred ulice, noću, i proderemo se u nebo. To živimo. To smo mi. Skupljeni u pesnicu. Pesnice smo koje hodaju, uzdajući se u sebe same. Sami svoji sinovi. Ubedimo sebe da smo genijalci. Ništa nam drugo ne ostaje. Merimo kurčeve u mucu, merimo količnike inteligencije, merimo bicepse, mislimo da smo ukleti. Niski rastom, visoki, srčani, ničiji. Plašimo se svega i ničega. Ne odustajemo i razmišljamo da se ubijemo u isti mah. Pa dižemo glave kao pesma. Pesma nam je svaki dan, govorimo sebi. Pesma nam je bilo. Pesma nam je sutra. Samo da smo zajedno. Letimo od oblaka do oblaka, uzdamo se u svoje ruke i u tu hrabrost od koje nam život zavisi. I od toga da nas prati glas da smo hrabri. Čekamo Prvi maj, čekamo Novu godinu, skupa, kao da se neko ženi. Ništa se ne promeni i kad se oženimo. Pamtime sve što smo proživeli. Čekamo na decu, ali ih ne pravimo jer nema nade da će makar njima biti drugačije. Ili bude nade, pa svi nadrljamo. Napravimo decu tek kad pobegnemo u Švedsku. Srbija, često, čeka samo naše meso. Na rubovima gradova i smisla, spremni smo da damo to svoje meso. Negujemo uspomene na sve što je bilo, ali i na ono što će se tek desiti. Deca smo onih koji bolesno vole stvari. Gledamo u dedin rudarski šlem. Zamišljamo tu dubinu u koju je silazio. Gledamo u očev ponos na podvige njegovog oca. Naš otac nije uspeo ni u čemu. Kopamo i ka nebu, rukama, nogama, srcem. Jezikom kopamo ka nebu.

Nedostaju nam reči, ali mi smo vojnici jedne propasti za koju niko ne sme da zna. Mi delujemo uzaludno. Umemo da pucamo sa obe ruke, umemo da pucamo mislima, umemo da budemo upucani. Svi su se odrekli ideje, svega, ali mi nismo, iako često ne znamo čemu smo verni: verni smo kao psi. Još neko vreme se ne odričemo, čega god. Kao da je nekome stalo uopšte. Nosimo ponosno svoje prazno lice. Stidimo se kad nas vidite, ali samo jer ste vi bestidni. Stupamo u grad, ponosno šetamo glavnim ulicama, šepurimo se, širimo, jer smo uplašeni. Takvi smo najopasniji. Nalazimo pripadnost tamo gde niko ne bi našao ništa. Dugo se kajemo kad učinimo neku nepravdu jer smo navikli da nama čine nepravde. To je naše *normalno*. Smejemo se kad nas hapse. Pa besnimo. Volimo kad nas tako uhapšene poštuju. Nikada nam nije jasno zašto samo tada uvažavaju naše biće. Pa nas poriču ubrzo. Sudije gledaju snimke na kojima se tučemo i cokću. Gledamo vaše filmove koji loše prikazuju našu stvarnost, ali nam je ipak drago: znamo da nas se plašite. Poznajemo robne marke, ne jer smo naivni imbecili koji ne znaju za važnije stvari, nego jer i mi želimo da budemo viđeni kao da nam ništa nikada nije falilo. Pa se odričemo toga. Pa opet hoćemo da budemo kao takvi viđeni. Skupi kačketi nam stoje na praznim frižiderima. Punimo frižidere. Majke jedu te kobasice, iako znaju kako su stigle u taj frižider. Od kojih para. Klimaju glavom dok ih ljušte, i kratko kore sebe da nas nisu dobro vaspitale. Očevi jedu te kobasice. Očevi idu s nama da naplatimo dug. Fotkamo se za *Instagrame* pa brišemo te fotografije u paranojama uhođenja. Ostavimo ocu neki dinar za koji on kupi nešto nama. Ostavimo majci neki dinar koji ona ne želi da uzme. U školama smo bili najbolji iz likovnog, fizičkog i srpskog. Ali ne zadugo. Prestali smo da budemo najbolji, sa prvim ekskurzijama. Tamo

su otvarali vrata jer su nam smrdjele noge od plastičnih *najki* patika koje smo slepo nosili. Učiteljice su nas volele do trećeg razreda. Posle su svi bili saglasni da smo mutni. Samo to: mutni. Mutni kao vode neke u kojima plivaju nepoznate životinje. Svi žele da nas ostave što dublje, da ne izlazimo na oči nikome. Mi i jesmo nepoznate životinje. Ubrzo počnu da nam pucaju kapilari. Brže počnemo da ćelavimo. Jedemo nevoljno jabuke. Nemamo svest o zdravlju. Pušimo vinston 100s. Otvaramo upaljačima pivo da eho uznemiri svakog ko bi da ima miran san. Hoćemo da se proderemo i proderemo se. Trudimo se i odustajemo od tih zabluda. Sutradan opet živimo. Dede nam pričaju najlepše priče o tome ko smo mi. Tada se jedino osećamo zbrinutim. Dede nas jedino ne osuđuju. Ali ni o njima se ne staramo kada dođe vreme. Natrpamo ih u starački dom, za njihovu penziju. Nismo u stanju da uzvratimo ljubav. Ne pretvaramo se da je drugačije. Dede nas i tada vole. Imamo jedino dede. Imamo jedino babe. Njih u domovima ubijaju jer se vode prostom mišlju: ako ih vi ne volite, ne volimo ih ni mi. Ubićemo ih za ove mizerne pare koje nam dajete. To će biti legalno ubistvo i trajaće dugo. Svi smo zadovoljni. Što nisu napravili bolje, brižnije potomstvo? Osmehuju se dok to rade. Roditelji su divna bića nekom drugom. Kada se zaljubimo, prekratko volimo svet koji nam donese taj neko. Ne volimo kako nas procenjuju nečiji očevi. Ne volimo kada nam iza leđa sude o tome kakvi ćemo biti. Mi tek treba da postanemo i možda nikad nećemo postati bilo ko jer svako misli da mu dugujemo sve. Za nas to sve stane u jedan dan. Nemamo razloge da raspoložemo ni sa čim. Moramo da se skrasimo, ali stvarnost je nesnosna. Moramo da imamo pištolj. Dobrog prijatelja, ubicu. I sami smo ubice. Nismo cinici, iako je komotno biti cinik. Cinizam je neotplativ dug duše za sve u šta se nekad iskreno

verovalo: zadnji trzaj razočaranog idealiste. Ne smemo biti skloni svojim najvećim porocima: tuzi i siromaštvu. Ne smemo pomisliti za sebe da smo mislioci jer naša spasonosna osobina jesu refleksi mišljenja. Ne smemo verovati u inteligenciju, čak ni onda kada nam služi za najličniju korist i kada je osećamo na svojoj koži. Inteligencija je mit. Zavera koju su skovali bogati protiv poštenog sveta. Ne smemo verovati u inteligenciju, čak ni kada smo najinteligentniji od svih, ne smemo zbog svojih ideala. Mi smo ništa bez svojih ideala – ipak, nismo idealisti. Idealizam je sebično nastojanje duše da stvarnost sačinjena od ljudi, i samo od ljudi, bude u skladu sa našim lepim uobraženjima o sebi. Mi nismo ti ljudi. Život je beskonačno prilagođavanje i kao takav – bolno čudo. Ptice su besmislica. Za nas, jedina inteligencija koju imamo naša je kuraž i naša koža. Davno smo shvatili da se ne isplati biti kukavica. Plašimo se al' tad kažemo sebi: *to je adrenalina; mora tako*. Drugačije imenujemo. Nikad ne ispadamo cave, čak i kad smo mrtvi uplašeni. Delujemo rečima i telom, i kombinujemo te sile. Rečima dajemo obećanja koja ne smemo zgaziti. Ipak, nekad pogazimo svoju reč. Dugo to pamtimo. Naše reči sve manje znače. A strahujemo da progovorimo na drugim jezicima. Svesni smo da nas niko ne razume i na ovom, maternjem, našem, jeziku. I međusobno se slabo kapiramo, ali postojimo sa lepim nadama da smo se sve dogovorili. Dovoljno nam je samo što se možemo pouzdati jedni u druge. Vidimo svet koji propada i niko o tome neće napisati nijedan stih. Nama je stalo. Nama je stalo. Živimo poslednje trzaje jedne kulture koja je negovala ideju o zajednici, a sada se rastače u zloćudnom individualizmu: među nama je stasalo trinaestogodišnje dete-monstrum (Kosta Kecmanović). Tu smo. Pipnuli smo dno, sve ono što nam je u glavu usadio jedan ludak: *mit o najbržem*

spermatozoidu. Sami smo, i malo nas je. Tamo gde se odlučuje o našim sudbinama odavno je već proklamovano da smo bezvredni, osim kao brojka biračkog tela. I oni koji misle da smo naseli na obmanu da su na našoj strani, svesno nas zastupaju tako da nas nestane. Važno je da se privid o tome da mi odlučujemo, o bilo čemu, održi do poslednjeg daha. Vama je važno i naterani smo da se saglasimo. Zastupaju nas razne partije i lažljive njuške. Nismo ničiji, i tako je. Niti želimo da neko u naše ime progovara, niti mi želimo da pričamo. Jedva razumemo i svoje životne priče. Prepušteni smo tihom stoicizmu od devete godine svog života. Armija smo onih koji ćute, onih nevidljivih, onih koji ne govore o nepravdama koje su im učinjene, koji se ne mole Bogu jer se plaše da Bog neće uslišiti samo njihove molitve i tako pokazati da možda i postoji, ali ne za njih. A nama je potreban. Možda će tek početi da postoji? Možda baš zbog nas? Nekad pomišljamo da će početi da postoji, samo zbog nas. Možda je na nama njegov početak? Prvi smo verovali u sve čemu su nas učili. U pravdu, u pristojnost, u to da ne treba zavideti, da ne treba poželeti ništa tuđe. Sećamo se svojih nasmejanih, detinjih lica. Lica koja sada blede u svemu što kažemo o sebi. Nismo zaboravili da smo i mi nekad – kraće od udara – bili spokojni. Sada dolazimo na pozornicu ovog nikakvog, tuđeg sveta i jasno pokazujemo da nosimo maske: svoja stvarna lica. Kada nam je teško, teško je jer shvatimo da nije moralo biti ovako kako nam je bilo. Usvojili su nas. Odricali nas se. Voleli su nas i plakali u tišini jer nam ne mogu pružiti ono što su mislili da nam treba. Sve što je trebalo da se desi jeste da ne vidimo to kako oni koji moraju da se brinu o nama, plaču u nemoći. Nikada, nikome, nismo se žalili, i ništa nismo tražili. Gajili smo nade da će neko biti kao mi. Da će neko ko je naspram nas

videti da imamo u dušama zagonetku. Ipak, svako misli da nas je odgonetnuo. Nепrestano tako. Pomno slušamo tuđa mišljenja. To idioti koji moraju da govore tuđim rečima, i tako zauvek pobegnu od sebe, vide kao slabost i našu potčinjenost. Ali mi umemo da slušamo i ponosni smo na to. Svako može prepoznati takve oči koje umeju da slušaju. Ali spuštaju poglede pred njima. Misle da znaju ko smo i ne treba im da nas gledaju u oči kako bi lakše istrajali u svojim pogrešnim uverenjima o nama. A ako se dugo gledamo, svakome se u pogledu vidi za koliko je stvarnosti sposoban. Mi ne umemo da pišemo. Slabo govorimo sve jezike. To se vidi kao nepismenost, ali mi govorimo samo noćnim rečima. Nama nedostaju reči koje nešto znače, ali to je prvi znak da imamo toliko toga da kažemo. Mi smo i lukavi, lisice, krećemo se po rubovima grada, šakali smo koji vrebaju. Učimo te noćne jezike, kradom, sa živom prirodom koja odzvanja u svemu oko nas. Ali nismo to što u nama uporno hoćete da vidite. Mi smo i vetropiri, i lelemudi. Težimo za što manje rada. Svako tome teži. Ali mi kada uhvatimo prečicu, mi smo lenštine, dok oni kada uhvate prečicu, oni su inteligentni i daroviti. Namerno postajemo nosioci najgorih osobina jer ćete nas svakako kao takve videti. Svetu su potrebni nosioci najgorih osobina. Izlazimo na terasu i dugo, u vučje sate, gledamo u nebo. Psujemo i radimo mali sklek na gelenderu. Gledamo u ulicu ispod nas. Čujemo kako diše svet, čujemo noć, jer najbolje razumemo noć. Za nas nema mesta danju. Inatimo se i besnimo, padamo i ustajemo. Znamo da sa novim danom neće ništa novo početi za nas. Hoćemo da izmislimo nove mogućnosti. Za nas nema opcija. Izluđuju nas propagandom, izluđuju nas prinudom da se zabavljamo. Propagandom o sreći nam ispiraju mozgove. Govore nam da smo mračni i da je do nas što tako vidimo ovaj svet

nezaustavljivog napretka, a znamo da je ovo što osećamo svačija tajna. To je jedna sakrivena stvarnost koju moramo naglas poricati. Naše trpljenje rađa manijačku volju. I ta volja nam se vidi u očima. Plašimo se svega osim Boga. Život je strašan, Bog je ljubav. Bog će tek početi da postoji za nas. Opstajemo i tako se javlja Gospod. Godinama opstajemo. Naš opstanak je dovoljan dokaz da smo iskreni. Silno smo osvetoljubivi u svom svetom opstanku. Ali i praštamo. Sami nalazimo meru. Nikad ne preteramo sa osvetom, ali ni sa oprostom. Jasno poznajemo razliku između pravde i nepravde, zato se svetimo. Svesni smo relativnosti svega, ali nismo kolebljivi. Preziremo poze skromnosti, tu podlu nadu da će nam spasenje doći samo jer smo siromašni ili jer uspešno glumimo krotkost. Pred kim to glumimo takve sebe? Uvek u sebi imamo jednog posmatrača koji motri na nas i kog sad hoćemo da isteramo na videlo. Unutrašnji naš cenzor, monstrum. Preziremo razmetljivost bogatih, bogatstvo uopšte. Želimo da budemo bogati, ali tako da se svega možemo odreći u sekundi. Ne zauzimamo nikakve poze pred umišljenim božanstvima jer još tražimo autentičan nalet svega što jesmo. Uvek novi. Naš najveći neprijatelj je resantiman i u svakom mogućem smislu smo mu stali na rep. Nismo zavideli drugima na srećnim porodicama, nismo zavideli drugima na novcu i luksuznim putovanjima, koja su im dugo i oduvek: padala s neba. Neka se brčkaju golubovi i takvi bogovi, skupa svi. Bogovi koji samo retkima udešavaju život: neka se i oni brčkaju negde drugde. Prva vežba duha: ne žaliti sebe. S tim smo počeli od rane mladosti. Samosažaljevanje je lukav način da se preporučiš božjoj milosti kroz patnju koju si realno preživeo, ali koju u sebi neprestano ponavljaš i rado je se prisećaš, i tako misliš da nalaziš najlakši put ka Bogu, u čije postojanje, iskreno, sumnjaš, čim

ga takvim vidiš. Misliš, Bog te želi mučenog. U tom lavirinu smo se i sami dugo mučili. Zbog pogrešnih učitelja kojima smo verovali srcem na dlanu. Ali ustali smo protiv toga i protiv takvih sebe. Ustajemo protiv toga. Ne pričamo o tome šta smo sve teško proživeli. Ruganja, premlaćivanja, osude. Osude. Klevete. Osude. Prste na čelu. Prste u ustima. Pljuvanje u lice. Zatvaranja u ulaze i zarivanje zuba. Merenje ušiju. Noćenja u žbunju da bi bila uspešna bekstva. Toliko bekstava nam se desilo. Ujedi pasa za nadlaktice i tetive. Ujedi pasa kojima smo verovali kao i oni nama: slepi i iz nužde. Ujedi komaraca u šumama dok se krijemo od policije. Puštanje mastifa na nas. I dobermana na nas. Nezaštićenost. Nema tog Karamazova koji će se svojim žalbama na takvog, uspavanog Boga preporučiti kao veće božanstvo od nas: tihih skeptika, verujućih drznika, božjih čela u koja su pljuvale nam majke. Božanstvo samilosti i božanstvo nade da postoji Bog, koji će naknadno ispraviti sve nepravde. Kad prelomi sa sobom neke stvari. Kad se probudi. Nema toliko intenzivne tišine koja će poreći sve što nam se desilo. Nema trpljenja koje će izroditi novu vrednost. Nema trpljenja u tišini, ali nema ni pravih reči. Mi reči koristimo kao šišmiš: da ispitamo spoljni svet. Nikad kao izraz neke naše suštine. Ne verujemo u nju. Tu nastajemo mi, zatigreni sinovi toga: u toj nemogućnosti da se saopšti i mucu od previše ćutanja. To nam stvara nemirne ribe po licu i u očima onu dubinu koja plaši i koju, zatim, uzimamo od svih. Iz njihovih očiju. Ne može se dugo gledati u ove naše poglede. Niko ne može. Kada se mi međusobno gledamo u oči, to nas odvede tamo, na mesto gde možda počinje da postoji baš naš, i samo naš, Bog. Nekog tamo petka, u apsolutnom mraku, Bog će početi da postoji za nas, za nas: noćne ptice i puka usta za noćne reči iz kojih su pobjegli zečevi a koje su napunili udarci i

osvete. To smo mi: usta za noćne reči. Kad zaista budemo prestali da se nadamo i zaplivamo u tim svojim pogledima. Ta vodica u oku, koju piju ptice. Nama život lep je, na trenutak, pre i posle kiše. Ništa lepše od toga kad ne odlažemo svoje vlastito postojanje, za smrt ili za neki drugi dan. Naterani da budemo namazani, prepredeni. Preko svega što vidimo navučena je skrama zebnje i zazora. Mi nismo prevaranti i znamo da su razna „poštenja“ samo oblici prevare. Više smo naplašeni psi koji se na trenutak ponadaju da ipak ne sledi grom, cika, dreka, gaženje, petarda u usta i dosta blaženih šuteva u rebra. Psi koji dok beže gledaju za sobom, u nadi da se neće desiti ono što se stalno dešava: šut u vilicu, da cakne onako, da nagrizemo svoj jezik. To što nas nada ne napušta pouzdan je znak našeg prokletstva. Tamo odakle dolazimo mi, ljudi i psi se krve oko kokošnjih jaja. Svet ljudskih i neljudskih životinja u malom: kokoška snese jaje, pas pojede to jaje, ljudska životinja poželi da psa nauči lekciji, i stavlja mu vrela, skuvana jaja, na silu u usta, kako ih ubuduće ne bi jeo. Pas se otima. Sutradan ima opekotine po jeziku u vidu crvene mahovine po kojoj prepoznamo strane sveta, život i smrt odakle dolaze. Ljudska životinja se tresе od smeha, likuje, radosna jer misli da je psa naučila pameti. Pas ne jede sedam dana. Nestane zatim. Ode negde da ugine, u šumi ili šupi. Ispod automobila, da u auspuh ispusti svoj našunjani duh. To se kaže: krepao je. Za deset dana dođe šakal i mota se oko kuće, privučen smradom lešine. Ljudska životinja izađe i gađa šakala cipelom, pravo ka kičmi, da ga vrati u tamu. Kao da je iz nje potekao i on sam. Mi smo tu odrasli, i zbog toga postajemo pomni. Među zverima se jedino postaje pomnim. Tako završavaju naši ljubimci, a naše su oči otvorene i tada osluškujemo čak i na njih – slušamo očima! – šta je sledeće. Gde upravititi svoju opreznost? Naši

ljubimci crkavaju, a i njihove okice isto imaju one nesnosno ljupke beonjače iz kojih im izbija neopravdano verovanje u nas. Kao i vaše što je. Mi ne zavidimo, ne bunimo se, ali nakon godina i godina tihog trpljenja, znamo da je veliki naš uspeh nikoga ne ubiti samo. Jednostavno je: samo neubiti. Neubice smo i nismo neubice. Kako ko. Zadovoljimo se time što lako razumemo Jesenjina kad odrastemo, Jesenjina kad kaže: „Nemo, ko od milosti il' sreće, kad joj bace kamičak niz breg, pale su i njene oči pseće, kao zlatni sjaj zvezda, u sneg“, na čemu nam se rugaju nametnuti nam „umnici“, ni takva naša literatura im se ne dopada. A mi smo osvetoljubiva deca sa borama, odrasli bez idile i spokoja, bez blažene muže krava što ih babine ruke drže da ne odlete u nebo. Da ne odlete u nebo krave, kao pesme. Odrasli po predgrađima, predaleko od svakog sela. Čačkali mečke u hladnim zgradama i zato praštamo na silu. Sami nalazimo meru svemu i uvek preteramo. Kad se svetimo, ljudi smo, više nego drugi što su, i zlotvorima moramo pokazati razliku između sebe i njih. Zato se i svetimo, jer jasno poznajemo te razlike i duboko verujemo da svako može da ne čini nepravdu. Kada stupimo pred njih, držeći kičmu ispravljenu ponosom zbog toga što nismo zaboravili na osvetu, kao da iznova, srcem, pitomimo psa, za bolje sutra. Svesni smo relativnosti svega, ali nismo kolebljivci koji mogu pući pred naletom jačih volja. Osveta rađa hiljadu ruku na duši, sposobnih da uzmu sve što im pripada. Tako stupamo. Iako nas je pun svet, sve volimo sami i u svitanje. Celim svojim životom se uzdamo u nekog kome se posvetimo i ne želimo ništa manje nego takvo nečije nastojanje i nas da zahvati. Ljudi ljudima jačaju i lome kičme. Svet su ljudi ljudima, i to se tako kaže, sad i zavek, i ponovimo to: *svet su ljudi ljudima*. Najiskreniji od svih, mi se dalje ne opterećujemo iskrenošću. Genijalci smo opstanka. Sve moramo moći sami, i tek tada tražimo

pomoć. Ipak, kada tražimo pomoć, tražimo je iskreno i sa stilom. Spremnii smo da uzvratimo mnogo više, sposobni da znamo da ne pružamo da bismo tražili zauzvat. Pružamo a ne očekujemo, iako želimo da se neko može pouzdati u nas. Razlučujemo jasno gde su ponos i dostojanstvo, a gde privrženost i naklonjenost. Naklonjeni smo svima i nikome. Imamo jedni druge, a to znači da smo često sami i u svitanje, i takvih nas je mnogo, i predugo traje odsustvo naše pobune. Ćutimo i tako stvaramo nevretime. Povučeni u sebe. Armija izopštenih i skrajnutih zbog svog talenta za opstanak. Kada se pogledamo u oči, jasno nam je, prepoznamo se: mi smo oni koji, kad se jednom ugledamo, uzajamno znamo sudbinu ovog drugog, bez izgovorene reči. I smišljamo novu reč za nebo. Onu noćnu.

U tim pogledima prepunim noćnih reči počće da postoji bog ljudskih životinja. Na nebu koje je steklo našim snagama novu reč za sebe i koje uopšte nije tako neopredeljeno i nepristrasno, napokon.

Nebo koje je napokon izričito na našoj strani.

Tvorac sam svega oko sebe. Što zamislim, to vidim kako počinje da postoji. Toliko nas je u svemu izgovorenom i prećutanom. Toliko nas je u svemiru toga što je ćutalo. Ja sam bio siročić čak i kad su mi roditelji bili živi i zdravi. Ja sam šakal koji se bori za opstanak i kom pucaju u srca. Imam pet srca: šake i sve što im je u domašaju. Ruke stavim na grudi, kad hoću da saznam sve tajne. Svi koji su se brinuli o meni, naivno su bili zaokupljeni pogrešnim načinom mog opstanaka, misleći da će škole, i kakve institucije tog tipa, ispravno prepoznati sile mojih duševnih nastojanja. Učio sam od neljudskih životinja kako se uspešno napraviti mrtav, kako glumiti nejestiv, poguban plen. Kako se prikradati. Najvažnija znanja sam stekao mirišući tuđe kože. Da bih opstao i došao iza leđa svakome, ja sam se vežbao u prikradanjima.

Korak po korak. Mic po mic. Divan sam, divalj i neuništiv: tiha i nevidljiva snaga prirode. Njen sin. Živeo sam život pun podviga bez priznanja. Šunjao se u svom životu, u svitanja. Sve što mi je sledovalo uzimao sam ipak kradom, po navici mog tela naviklog na takvo kretanje: prikradam se svemu. Pre bih na sebe uzeo krivicu i ljagu, osudu i kamen, nego što bih prihvatio priznanje koje mi sleduje. Gađaju nas neprestano kamenjem koje smo mi, kao oružje, izmislili u opstanku. Satanin recept je recept klevetanja. Nikada nisam poricao svoju vrednost, već društvo koje mi je dodeljuje. Niko ne može naučiti da pliva a da ne uđe u vodu, pa tako ni ja nisam od sebe zahtevao da unapred znam sve ishode bilo čega. To ne znači da sam sklon srljanju. Sve promislím dobro, pa stupim hrabro kao da sam nepromišljen – to je šakalova molitva, i ja je izgovaram svojim telom i svojim kretanjima. Brz sam, mislim najbrže na svetu, ali nikada ne dozvolim da mi se na licu vidi zamišljenost. Zamišljenost na licu je znak mentalne tromosti i neopreznosti. Svako kome sam se ikada pokazao kao zamišljen, neka zna da je to bio moj ozbiljan blef. Zamišljen izraz lica, to je maska glupog čoveka koju stavlja pametan čovek da bi delovao gluplje i tako bio u prednosti. Pametan čovek nikad nije zamišljen. On uvek jasno i bistro misli dok ima izraz lica glupana. Zauvek pamtim sve koji su mi posvetili pažnju i koji su me učili. Još duže pamtim one koji su mi učinili nepravdu. Ne upravljam svoj život ka sticanju bogatstva jer želim da me iznutra neguju razni vetrovi neopredeljenosti. Nasumičan, a rešen. Želim da mogu svakoga da pljunem u lice kao i mene što su pljuvali. Ukus jeftine tunjevine pamtim zauvek. To je moja *Tajna večera*, u mom predgrađu, koje je neotkriveno ostrvo na kom je nada ispravno proglašena najvećim zlom. Često osećam hladnoću zidova. Dlanom i nadlakticom. Prislonim i zamislim kako venu nečije kičme. Ne saosećam previše, jer

je to porok preterivanja. Tad vreba uninije. A ja sam taj koji vreba. Nisam neosetljiv na tuđe boli. Život je teška i radosna glupost. Blaženi su oni koji su blaženi, a ja se vežbama na vlastitoj volji mogu svrstati među njih. Zato silno želim da znam toliko toga o modricama i batinama. Iako nisam birao taj put, rado sam na njemu. Imam ožiljke na koje sam ponosan. Živim nemoguć život, osetljiv i postojan, kao mač izlazim iz zemlje i zabijam se nazad u nju, svojom voljom koja sija. Okružen kradljivcima sa svih strana, pružam dok mi otimaju: talenat, život i telo. Izdašan i ničiji. Zaista sam čaroban u tome kako čuvam tajnu, malim rukama svog unutrašnjeg bića. Kada verujem u svoju snagu čuvanja, to mi se vidi u očima. Zaboravljam na nju koliko je silno u meni živa. Kad joj se vratim iz nehata, ona je kornjača i ima svoj spori život. Ne govorim je nikome kao ni pahulje što nikome ne pokazujem jer one za svoje padanje traže dosta tišine. Prestaje da bude izgovorljiva i, kao i svaka kornjača, polako vuče svoj oklop po mojoj utrobi, kao da nekome piše. Ona koju sanjam. Ko me nekad zagrlji, može čuti to u zagrljaju. Nekad je glasila: nisam oduševljen životom, samo osvetom. Kao što i kornjača, uostalom, tako deluje: kao da je lišena svakog oduševljenja i da je svojim okorelim leđima, u neprestanoj borbi za opstanak. To je najveća zabluda o kornjačama, koja im se odbija o taj oklop lako, blesne u nestajanje čim se pomno zagledaš u šare. Ono što bi da je iskreno posmatrano, opasno traži iskrenog posmatrača. To su crteži Boga, koji dugo razgovara telefonom sa svojim koji su ga napustili. Olovka je na izmaku, ali ne i razgovor. Onda to nešto u tebi, promoli glavicu u svet, i tad postane tvoje crveno srce i najvažnije unutrašnje zbivanje. Osećaš u sebi tihu i sporu potragu za nečim što kao da je zaboravilo sebe samog i diše na neotkrivenom kontinentu.

Čuj, Vanja!